

Slektsfosterhjem i Norden – opplæring og oppfølging

Presentasjon på NOFCA møte i Oslo
31 mai 2013 v/ Hege Sundt
E-post: hegesun@online.no

*

Prosjektet har

- kartlagt hva som finnes av opplæring, veiledning og oppfølging av fosterhjemmene i de nordiske land, og – spesifikke tiltak for slektsfosterhjem
- gjennomført en intervjuundersøkelse med 58 slektsfosterforeldre

Prosjektmedarbeidere

- Danmark: Kirsten Andersen og Marianne Folden, Fabu
- Finland: Bodil Grön, Krisesenter i Hyvinge og PRIDE-leder
- Færøyene: Hallbjørg Lamhauge, Barnaverndarstova Føroya
- Grønland: Ellen Chemnitz, Plejefamiliernes Lokalforening Nuuk
- Island: Soffia Ellertsdottir, Félag Fósturforeldra Island, fosterforeldreforening (Barnaverndarstova på Island)
- Sverige: Birgitta Blomgren, Socialförvaltningen, Resursteamet barn och ungdom, Stockholm

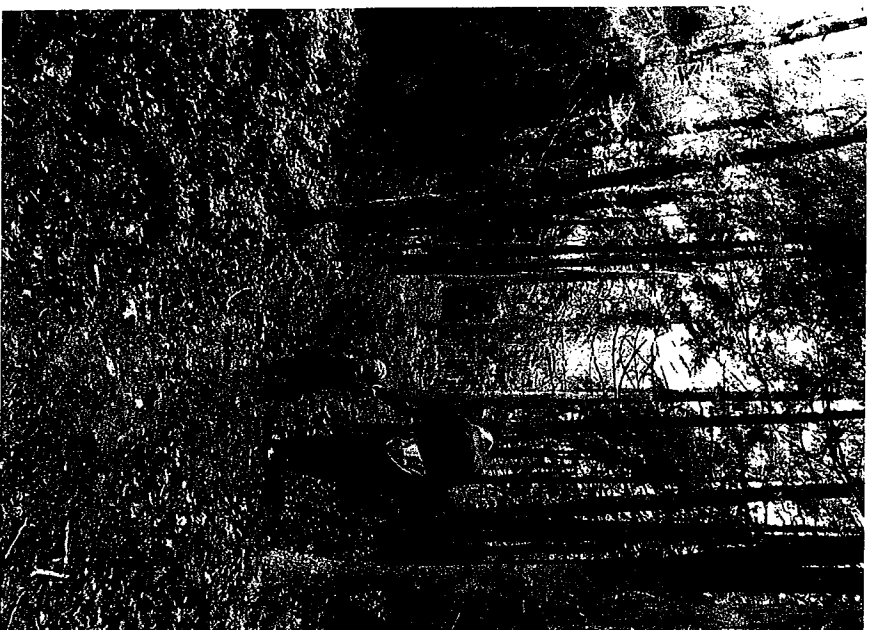
Rapporten:

Slektsfosterhjem i Norden – opplæring og oppfølging

NOFCA (Nordic Foster Care Association), 2012

Prosjekt finansiert av Nordplus voksen

www.fosterhjemsforening.no

*

Bakgrunn for prosjektet

Både forskning i Norden og internasjonalt forskning viser at slektsfosterhjem har fått mindre, opplæring, veiledning, og oppfølging (økonomiske støtte og færre støttetiltak) enn andre fosterforeldre. Slektsfosterfamiliene har blitt mye overlatt til seg selv.

NOFCA møte 2006 – bekreftet dette

Oppfølging av fosterfamilier

Slekts- og nettverksfosterfamilier som inngår avtale med kommunen skal ha den samme oppfølging som ordinære fosterfamilier. Dette med unntak av et forhold, i Danmark som det eneste land i Norden, får ikke nettverksfamiliene arbeidsgodtgjøring som de ordinære fosterforeldre.

Forts. oppfølging av fosterhjem – mye likt i lovverk

- Avtale/ kontrakt mellom kommune og fosterforeldre
- Økonomisk godtgjøring
- Plan for barnet
- Besøk i fosterhjemmet
- Samtale med fosterbarnet

*

Lowerk – plassering i slekt

- En skal først vurdere om noen i barnets familie & nettverk kan være fosterfamilie: Danmark, Finland, Norge, Sverige
- Det skal tas hensyn til familie og nettverk; men valget skal skje ut fra barnets behov: Færøyene, Island
- Ingen spesifisering: Grønland

Opplæring og oppfølgingstiltak for slektsfosterhjem i de nordiske land

Opplæringsmateriale for barnevernsansatte:

Danmark: *Inspirationsmateriale til arbejdet med netværksanbringelser & Netværksanbringelse – en filmserie om fokuspunkter for sags* (www.servicestyrelsen.dk)

Finland: Håndbok og kurs for sosialarbeidere om opplæring og rekruttering av slektsfosterhjem. Organisasjonen Päsapuu

Sverige: Mentor Sverige – EU prosjekt: Utarbeidet "Handbok för Slaktning- och Familjehemsföräldrar - 2011

Norge: Bufdir - under utarbeidelse

*

Egne grunnopplæringskurs til slektsfosterforeldre

- Danmark: Kommuner/Fabu
- Finland: Organisasjonen Päsapuu
- Norge: PRIDE slekt & nettverk
- Sverige: Grunnkurs (kommuner)
I store byer; egne kurs for
besteforeldre

*

Opplæring –veiledning slektsfosterhjem

- **Danmark:** KRITH: 2 dagers kurs etteruddannelseskurs "Barnet i netærksplejefamilien"
Nettværksgruppe/cafégrupper (Fabu)
- **Finland:** Organisasjonen Perhehoitoliitto arrangerer helgekurs
- **Norge:** enkelte fosterhjemstjenester – egne kurs/samlinger. Egne Trygg-base veiledningsgrupper for slektsfosterforeldre.
- **Sverige/ Stockholm:** gruppeveiledning – egne grupper besteforeldre som er slektsfosterforeldre

Forts. oppfølgingstiltak for slektsfosterhjem i Danmark

Barnet i netværksplejefamilie etterutdannelseskurs (KRITTH)

- et todagers kurs à 7 timer, men kan også organiseres over flere dager/kvelder.
- Utarbeidet en veileder for de som skal holde kurset og et arbeidshäfte for kursdeltakerne.
- Materiale finnes på www.servicestyrelsen.dk/born-og-unge

Opplæringsiltak slektsfosterforeldre

**Opplærings- og veiledningstiltak som finnes
for slektsfosterhjem er i liten grad evaluert**

*

Intervjuundersøkelse med 58 slektsfosterforeldre - metode

Metode:

- fokusgruppelintervjuer
- telefonintervju
- enkeltintervju
 - samme intervjuguide

Utvalget – informantene

- Siste plassering mellom 2006-2011
- Ikke profesjonelle fosterhjem
- Kun slekt (ikke nettverk)

Fosterhjemmets slektskap til fosterbarnet

Mors familie: 26

- Mormor/morfar: 12
- Tante /onkel: 7
- Grandonkel/grandtante: 4
- Halvsøsken: 2
- Fostermor er kusine til fosterbarnets mor: 1

Fars familie: 23

- Tante/onkel: 13
- Farmor/farfar: 8
- Halvsøsken: 1
- Grandonkel/grandtante: 3
- Fostermor er kusine til fosterbarnets far: 1

Annet nettverk: 3

*

Antall informanter fra hvert land:

- Danmark:13, hvorav et par
- Finland: 5
- Færøylene: 4
- Grønland: 6, hvorav 2 par
- Island: 5
- Norge: 15, hvorav 3 par
- Sverige: 10

*

Prosesen fram mot godkjenning som slektsfosterforeldre

Det var barnas velferd som vi tenkte på, vi kunne heller ikke tenke oss at de ble plassert hos noen de ikke kjente.

*Vi har ju blitt familjehemsföräldrar av kärlek
til våre barnbarn*

Hvorfor ble det akkurat dem

- **Slektsfosterforeldrene foreslo det selv overfor foreldrene eller barnevernet**
- **Barnet spurte**
- **Foreldre eller andre i familien spurte**
- **Barnevernet spurte**

**Forts. prosessen fram mot godkjenning som
slektsfosterforeldre**

- Ingen hadde deltatt i Familieråd
- Deltatt i møter med barneverntjenesten eller fosterhjemstjenesten enten alene, eller med foreldre, eller med andre familiemedlemmer
- Noen hadde hatt samtaler innad i familien/ både fars og mors familie

Utfordringene ved det å være slektsfosterforeldre

Forhold knyttet til

- dem selv: opplevelser av skam, sårbarehet, rolle - dobbeltrollen
- til barnets foreldre og resten av familien
- til barnet

Forhold knyttet til dem selv: Opplevelser av skam, sårbarhet, rolle

Å være fostermor til sitt eget barnebarn er noe helt annet enn å være fostermor til et fremmed barn. Det er mye vanskeligheter å være fostermamma til ditt barnebarn. All skyld, skam og merkelige følelser er der hele tiden og man blir hele tiden minnet om at ens eget barn ikke klarte å være foreldre.

Forts. forhold knyttet til dem selv: roller, dobbeltrolle

- *Det har vært svært vanskelig for meg å måtte velge mellom barnet mitt og barnebarnet mitt.*
- *Vi skulle ha behøvt hjelp med dilemma; att hålla dörren öppen för ditt eget barn men samtidigt hjälpa det placerade barnet att knyta an till fosterfamiljen.*

Forhold knyttet til barnets foreldre og resten av familien – barnas samvær

Utfordringer med:

- å sette grenser overfor foreldre og andre familiemedlemmer
- takle konflikter og uenighet
- Innblanding i barnevernssak
- planlegging og tilrettelegging av samvær

*

”Det er næsten altid er et dilemma ved at være slægtfosterfamilie. Dette gør sig især gældende, når barnets biologiske familie ikke er enig i myndighedernes beslutning om at barnet skal anbringes i fosterfamilie. Det er derfor vigtigt at slægtfosterfamilier bliver grundigt forberedt på, at disse konflikter kan opstå og hvilke konsekvenser det kan have for resten af familien, som også bliver inddrager og påvirket, når der opstår problemer.”

Utfordringer i forhold knyttet til barnet

- savner mer hjelp og støtte til barnet både hjemme, i fritiden og på skolen
- det er vanskelig å forstå hvordan barnet har det, dets reaksjoner og atferd
- det å snakke med barnet om det som er vanskelig
- de savnet at barnet ble utredet, at de fikk mer informasjon om mulige behandling og konkret med samarbeid om hva de best kan gjøre for barnet

Opplæring og veiledning – tilbud og erfaringer

De fleste informantene i Norge, Danmark og Sverige hadde fått tilbud om grunnopplæringskurs sammen med andre slektsfosterforeldre.

Tilbudet kom for de fleste etter plasseringen – og for noen flere år etter plassering

Opplæring og veiledning etter grunnopplæring

- De fleste har fått tilbud om opplæring sammen med sammen med andre fosterforeldre & individuell- eller gruppeveiledning
- Noen få fått tilbud om egne kurs og/eller nettverksgrupper med andre slektsfosterforeldre

Betydningen av opplæring og veiledning

Å utveksle erfaringer med andre i samme situasjon som en selv

- å være sammen med likesinnede er en verdi i seg selv
- føle at en blir lyttet til av noen som forstår
- lærer av andres erfaringer
- etablerer nettverk
- en føler seg ikke lenger så alene

Forts. betydningen av opplæring og veiledning

Betydningen for forhold knyttet til dem selv

- Har fått hjelp til å kjenne på egne følelser ved det å være slektsfosterforeldre.
- Opplevelse av anerkjennelse og aksept både på valget om å bli slektsfosterforeldre, og ikke minst at det kan være vanskelig.
- Hjelp dem i egen sorgbearbeidelse.
- Bidratt til trygghet i fosterforeldrerollen

Forts. betydningen av opplæring og veiledning

- Noe av det mest nyttige ved grunnopplæringen: få en innføring i lovgivningen og barnevernssystemet.
- Fosterhjemsavtalen, hvilket ansvar og forpliktelser.
- Råd vedrørende samarbeid med barnevernet

Forts. betydningen av opplæring/veiledning i forhold knyttet til dem selv

- Avlastning på parforholdet.
- Ektefeller fikk en mer fellesskapsfølelse om det å være fosterforeldre - førte til mindre uenighet
- Trygghet at andre også får nær kjennskap til fosterbarnet (individuell veiledning)

Betydningen av opplæring og veiledning knyttet til barnets foreldre

- Lettere å akseptere at fosterbarnets foreldre hadde det vanskelig.
- Hjelp til å forholde seg til relasjoner i familien, både til å reflektere over relasjoner og til å sette grenser
- Hjelp til samværene

Betydningen av opplæring og veiledning knyttet til barnet

“Jeg husker at på kurset snakket de om at fosterbarna ofte sjekket utholdenheten til fosterforeldrene, hvor mye toleranse de hadde og om fosterforeldrene ville gi opp, det hjalp å tenke på det når barnas oppførsel var vanskelig”.

Forts. betydningen av opplæring knyttet til barna

- har fått større forståelse for fosterbarnets situasjon
- innsikt i slektsfosterbarnets reaksjoner og opplevelser av seg selv
- verktøy i hverdagen – konkrete råd
- Hjelp til refleksjon

Grunner til at slektsfosterforeldrene har sagt nei til tilbud opplæring og gruppeveiledning

Hovedgrunn tid: prioritering av tiden stor utfordring – det er ikke tid til alt

- Direkte gjøremål med barna prioriteres
- Må ha forsvarlig barnepass for barna. Kan ikke overlate barna til "vanlig barnevakt".
- I tillegg alt det praktiske + jobb, egne barn
- Lång reisevei (rekker ikke fram til tilbud på ettermiddager)

Behovet for opplæring og veiledning er der

Tilbudene må:

- komme i rett tid, når behovet er der
- være relevante

Slektsfosterforeldres egne forslag til opplæring, veiledning og oppfølging

- Oppfølgingen fra kommunen; barnet, barnet foreldre og samvær, samarbeid med barnets øvrige familier
- Opplæring, veiledning og andre støttetiltak; informasjon, differensiert tilbud av opplæring og veiledning, tilbud om samlinger med andre slektsfosterforeldre – “hot-line” (rådgivningstelefon)
- Opplæring av barnevernsarbeider i slektsfosterhjem

Slektsfosterforeldres egne forslag til opplæring, veiledning og oppfølging mht samarbeid med barnets øvrige familie

- Barnevernet bør holde samarbeidsmøte med foreldre, slektsfosterforeldre og øvrig familie i starten av hver plassering med informasjon om formål med plassering, barnets handlingsplan.
- Tilbud om familieråd, spesielt for å få til gode samvær med foreldre og samarbeid med hele familien (forebygge konflikter, evt. løse konflikter)
- Det bør holdes et årlig oppfølgingsmøte med slektsfosterforeldrene, øvrig familie som barnet har kontakt med og kommunen. Formålet er å avlaste slektsfosterforeldre med informasjon om barnevernsaken.
- Skriftlig informasjon til øvrig familie om hvordan barnevernet jobber

Prosjektets anbefalinger

- Lovverk og praksis
- Samarbeid i Norden om et nordisk nettverk for slektsfosterhjemomsorgen
- Forsknings- og utviklingsarbeid innen slektsfosterhjemomsorgen
- Informasjon til slektsfosterhjem
- Oppløsing av slektsfosterhjem – kompetanse barnevernsansatte
- Målrettede opplærings – og veiledningstiltak - tilrettelegging

Forts. anbefalinger; Lovverk og praksis

NOFCA mener at alle land må sørge for at slektsfosterfamilier får de samme tilbud som ordinære fosterfamilier, også når det gjelder økonomisk godtgjøring og forsterkningstiltak. I tillegg må de få tilbud som ivaretar de spesielle utfordringer det er å være slektsfosterhjem.

Alle – også private plasseringer må få tilbud.

forts. anbefalinger

- **Forsknings- og utviklingsarbeid innen slektsfosterhjemmsorgen**
- **behov for mer forskning innen slektsfosterhjemmsorgen i Norden**
- **Effekten av opplærings- og veiledningstiltak**

forts. anbefalinger

- informasjon til slektsfosterhjem – håndbøker, websider
- mer bruk av familieråd i oppfølgingen av slektsfosterhjem/ nettverksmøter
- opplæringstiltak for de fagfolk som jobber med oppfølging av slektsfosterhjemmene, eventuelt at det utarbeides utførlige retningslinjer og veiledninger for dette arbeidet.

*

”Slektspleje kan være rigtig godt. Men kommunene skal bare ikke tro at det så er gratis, og at familierne bare kan overlades til sig selv. Det er behov for massiv støtte, hvis det skal lykkes.”

Tine Egelund, 2011